

Kara Muzejā atklāj Vinsenta Hanta vērienīgo grāmatu par 15. divīzijas gaitām Pomerānijā, Polijā

28. novembrī, Latvijas Kara muzejs pulcināja ievērojamu klausītāju skaitu, lai izzinātu mazāk zināmās Otrā pasaules kara vēstures lapaspuses un “doties pa pēdām” Latviešu leģiona 15. divīzijas gaitām Pomerānijā.

1. attēlā: Vinsents Hants; 2. Grāmata; 3. Panelis: Juris Ciganovs, tulkotāja Anda Zariņa, Aivars Sinka, Jānis Tomaševskis, Valdis Kuzmins
Foto: Valters Lācis, Latvijas Kara Muzejs

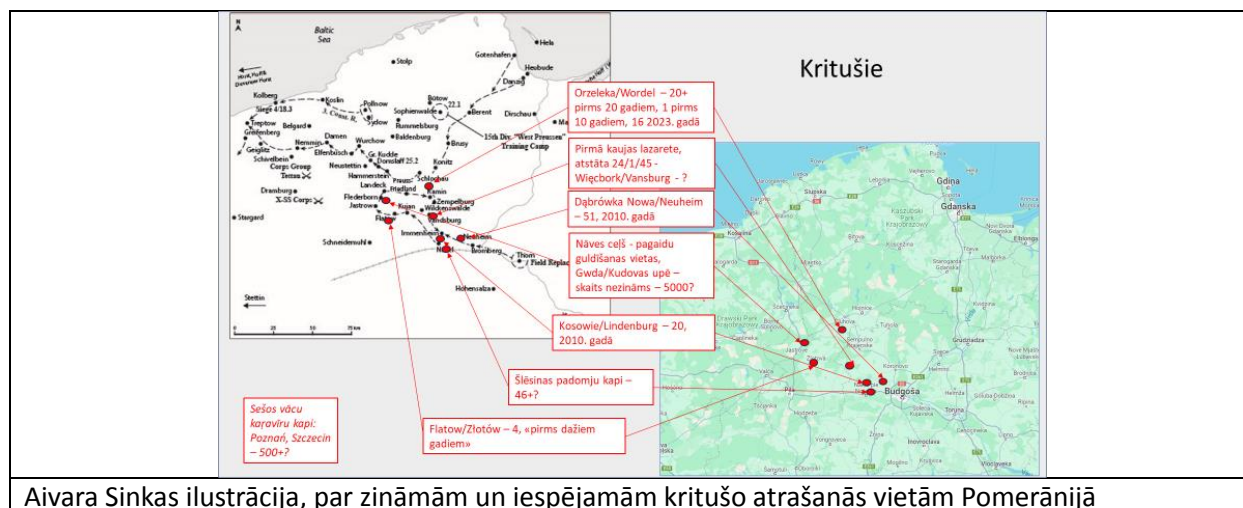
Sarīkojumu iesāka ar diskusiju, vēsturnieka un Latvijas Kara muzeja vadītājā vietnieka Juŗa Ciganova vadībā, par Latviešu leģiona 15. divīzijas kaujām Pomerānijā 1945. gada sākumā. Latvijas Kara muzeja vēsturnieks Jānis Tomaševskis un Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas pētnieks Valdis Kuzmins prezentēja 2023. gada jūnijā notikušās Pomerānijas ekspedīcijas rezultātus. Vēsturnieki diskusijas papildināja ar fotogrāfijām no ekspedīcijas. Šajā ceļojumā piedalījās abi vēsturnieki, kā arī Daugavas Vanagu Centrālās Valdes priekšsēdis Aivars Sinka un prezidija loceklis Egons Piķelis.

Attēlos redzami: 1) Šlēsinas padomju kapi, kur, ļoti iespējami, apbedīti latviešu leģionāri 2) Bijušā skola Więcborkā (vācu okupācijas laikā Vansburgā), kur bija pirmā kaujas lazarete* 3) Nāves ceļa posms pie Lędyczek (Landeck) tilta, kur notika izmisīgas cīņas.

** Prelāts Kazimirs Ručs par šo lazareti savā grāmatā “Dzīve ar Dievu” rakstīja sekojoši: “Vandsburgas skolā bija iekārtots pārsiešanas punkts. Ievainotos operēja bez jebkādas narkozes. Visi gaiteni bija pārpildīti ar ievainotajiem. Gaisā virmoja asiņu smārds, tās pludoja ne tikai pa grīdu, ar tām bija notāšķītas pat sienas. Brīdī, kad iegāju operācijas istabā, uz galda gulēja majors Vilis Hāzners. Arī viņam no ķermeņa bez narkozes ņēma ārā iestrēgušu lodi. Ārpusē savu kārtu gaidīja ievainotie leģionāri, asiņojošā rinda pa ieliņām aizvijās turpat līdz frontes līnijai.”*

Jānis Tomaševskis aprakstīja ekspedīcijas mērķus, gaitu un rezultātus, kamēr Valdis Kuzmins prezentēja ekspedīcijas sniegtās iespējas militārajā zinātnē – vēsturisko kauju vietu izmantošanu mūsdienu karavīru apmācībās. Savā skatījumā Kuzmins izmantoja arī padomju kara laika kartes, lai ilustrētu padomju uzbrukumu plānus. Aivars Sinka stāstīja par latviešu karavīru apbedījumiem Pomerānijā un ar šo jautājumu saistītajiem izaicinājumiem. Liels skaits leģionāru pīšļu pārapbedīti vācu karavīru kapos Polijā, kamēr atbildīgā Vācijas iestāde tikai gausi sniedz informāciju par apbedītiem leģionāriem. Sinkas uzskatā, vairāki tūkstoši paliek vēl neapbedīti, vai apbedījumu vietas nav zināmas. Sinka izteica cerību, ka nākotnē varētu veikt projektu kopā ar Polijas arheologiem un vēsturniekiem, lai atrastu kaujās kritušos leģionārus.

Aivara Sinkas ilustrācija, par zināmām un iespējamām kritušo atrašanās vietām Pomerānijā

Pēc prezentācijām, diskusijas panelī piedalījās autors Vinsents Hants.

Pēc diskusijas, britu raidkorporācijas BBC žurnālists un kinodokumentālists Vinsents Hants prezentēja savu jauno grāmatu “Road to Slaught: The Latvian 15th SS Division in Pomerania, January-March 1945” (“Ceļš uz slaktiņu: 15. latviešu SS divīzija Pomerānijā, 1945. gada janvāris-marts”). Hants ir labi pazīstams latviešu lasītājam pēc savām latviešu valodā iztulkotajām grāmatām “Up Against the Wall: The KGB and Latvia” (“VDK un Latvija. Stāsti par Latvijas attiecībām ar čeku”) un “Blood in the Forest” (“Asinis mežā”). Hanta jaunākā grāmata “Road to Slaught: The Latvian 15th SS Division in Pomerania, January-March 1945” latviski vēl nav pārtulkota.

Autors stāstīja par grāmatas ideju un darbu pie tās tapšanas, kur izmantoti intervjus ar bijušajiem latviešu leģionāriem. Grāmatas pamats ir mutvārdu vēsture. Intervēto leģionāru (visi iesauktie) skaits:

- Jānis Čevers – no Derbijas
- Laimonis Ceriņš – no Derbijas
- Žano Mūsiņš – no Koventrijas
- Augusts Spilners – Melton Mobreijas
- Henrijs Vītols - Notinghamas
- Ziedonis Āboliņš - Straumēni
- Jānis Urpens - Fenstantona
- Tālis Iskalns – Straumēni
- Ēriks Rudzītis – Kiderminstera

Harijs Valdmanis, Oslo
Arturs Grava, ASV.

Attēlos redzami grāmatā intervētie bijušie leģionāri: 1) Jānis Čevers; 2) Laimonis Ceriņš; 3) Artūrs Grava
Foto: Vinsents Hants (Čevers un Ceriņš) un Aivars Sinka (Grava)

Grāmata papildināta ar izvilkumiem no dienasgrāmatām, dažādiem periodiku rakstiem un grāmatām par šo periodu.

Hants pateicās Anglijā dzīvojošai latvietei Dainai Vītolai, par viņas ieguldījumu šajā grāmatā: *“Es nebūtu varējis uzrakstīt šo grāmatu bez Dainas Vītolas, kura tulkojusi daudzus stāstus šajā un iepriekšējā grāmatā par čeku. Daina skaidroja man, kāda ir dzīve latviešiem, kuri auga Lielbritānijā ar šādu pieredzi un – daudzu gadu un daudzu tējas tasišu garumā – bija man kultūras gids, kā arī ‘jēgu veidotājs’ un lietpratējs-korektors. Man ir prieks atgriezt šos stāstus savā dzimtenē.”*

Grāmata apraksta 15. divīzijas cīņas Pomērānijā līdz tās atkāpšanai līdz Oderas krastiem un sekos vēl izdevumi, kas aprakstīs nokļūšanu rietumu sabiedroto gūstā, kā arī par Dancigas un Berlīnes ielenkumiem. Grāmatas stāsta kodolā ir nāves ceļš starp Jastrovu (Jastrowie) un Landeku (Łędyczek), caur Flederbornu (Podgaje). 15 kilometru ceļa posmā, trīsarpus dienās, krita milzīgs skaits leģionāru – varbūt līdz pat 5000 - un bēgļu, kā arī poļu un krievu zaldātu. Vinsentam bija iespēja sniegt jaunatklātu informāciju par slaktiņu Flēderbornā, par ko Padomju Savienība vainoja latviešus, bet īstenie vainīgie bija brīvprātīgo vācu/nīderlandiešu SS pulka virsnieki un karavīri.

Paldies Vinsentam Hantam, par ieguldītām pūlēm rakstot šo saturā bagātu grāmatu un paldies Latvijas Kara Muzejam par ārkārtīgi interesanto sarīkojumu!

Aivars Sinka

Piezīme: Jaunā grāmata “Road to Slaughter: The Latvian 15th SS Division in Pomerania, January-March 1945” ir pieejama Kara muzeja kioskā ierobežotā skaitā un pasūtāma vietnē:

<https://www.helion.co.uk/military-history-books/the-road-of-slaughter-the-latvian-15th-ss-division-in-pomerania-january-march-1945.php> .